

POSTAWY RELIGIJNE MŁODZIEŻY UPRAWIAJĄCEJ TAEKWON-DO ITF W ŚWIETLE SPOŁECZNEJ NAUKI KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

W dobie dzisiejszego zastraszającego tempa życia, każdy człowiek zastanawia się nad celem i sensem funkcjonowania oraz nad owocami tego, co pozostanie w pamięci innych. Cały świat zmierza do realizacji przeogromnych zamierzeń ekonomicznych, gospodarczych, politycznych, jak również pragnie przekroczyć wszelkie możliwe granice ludzkiego organizmu w celu przełamania istniejących jeszcze barier. Bardzo często nieprzekroczone granice znajdują miejsce również w świecie kultury fizycznej.

Celem niniejszego artykułu jest ukazanie wpływu, jaki wywiera uprawianie taekwon-do ITF na życie religijne młodych sportowców. Teoretycznie wszystkie sztuki walki posiadają w swoich założeniach odwołania do kultury i tradycji Dalekiego Wschodu, co wiąże się również z filozofią, która najczęściej nawiązuje do wierzeń takich jak buddyzm, neohinduizm, taoizm, konfucjanizm, shintoizm¹. Praktycznie jednak wszystko zależy od osobistego zaangażowania trenera, który albo posiada odpowiednią wiedzę w dziedzinie filozofii Wschodu i stosuje ją na zajęciach, bądź skupia się jedynie na aspekcie kształtowania struktury fizycznej zawodnika bez ingerencji w sferę duchową człowieka². Jak podaje literatura przedmiotu, już wojownicy korpusu Hwarang w VI w. doskonalili się w sztuce wojennej, wierze buddyjskiej oraz zasadach kultury i dobrego wychowania. Przestrzegali także kodeksu honorowego, który zawierał takie zasady jak: humanitaryzm, sprawiedliwość, uprzejmość, mądrość, wiara, dobroć, prawdomówność, lojalność oraz odwaga³. Kierunki badań społecznych nad rolą

1 Por. W. J. Cynarski (2006), *Recepcja i internalizacja dalekowschodnich sztuk walki przez osoby ćwiczące*, Rzeszów, s. 90n; K. Raczkowski (2008), *Sztuka walki i samoobrona w aspekcie historycznym, prawnym, psychologicznym*, Warszawa, s. 16.

2 Por. S. Bylina (2006), *Postawy religijno-moralne młodzieży uprawiającej Taekwon-do w Białej Podlaskiej*, Warszawa, ss. 125-127.

3 Por. Kyong Myong Lee, D. Nowicki (1981), *Taekwon-do*, Warszawa, s. 12.

dalekowschodnich sztuk walki w Polsce przedstawił W. J. Cynarski, który zauważył szeroki zakres udziału filozofii w poszczególnych sztukach walki oraz, jak sam to określił, sformułował filozofię sztuk walki uprawianych aktualnie w skali globalnej⁴. Wielu znanych polskich specjalistów w dziedzinie sztuk walki podaje w definicjach, że jest to „ruchowa forma ekspresji filozofii Wschodu”⁵ „Sztuką walki – pisał Cynarski – można określić każda formę psychofizycznej aktywności powiązanej z określoną tradycją walki wręcz lub władania bronią, mająca na celu rozwój osobowy, wiążąca metody nauczania z doskonaleniem w wymiarze duchowym”⁶. Sam twórca taekwon-do gen. Choi Hong Hi definiując tę sztukę walki mówił: „Jest to walka bez użycia broni, wymyślona dla celów samoobrony. To naukowe użycie ciała w walce, które osiągnęło szczyt swoich możliwości poprzez uporczywy i intensywny trening fizyczny, jak i psychiczny. Trening jest sposobem, drogą wiodącą do celu, którym jest ukształtowanie własnego wnętrza”⁷ W powszechnym użyciu funkcjonują także inne określenia taekwon-do. Jedno z nich podaje Zbigniew Bujak: „Taekwon-do jest oryginalnym systemem wychowawczym, traktującym wszechstronnie proces rozwoju psychofizycznego człowieka, łączącym w sobie tradycje Wschodu z kulturą śródziemnomorską, opartym na naturalnych instynktach i potrzebach człowieka w połączeniu ze współczesną wiedzą”⁸. Są również odniesienia sztuk walki wprost chrystocentryczne, które wskazują na Jezusa Chrystusa jako najwyższego nauczyciela i mistrza⁹

W niniejszej pracy nie będę oceniał wszystkich sztuk walki pod względem udziału w praktykowaniu lub zaangażowaniu w pogłębianie filozofii Wschodu. Skupię się wyłącznie na uczestnikach zajęć taekwon-do ITF (International Taekwon-do Federation) trenujących w mieście Biała Podlaska. Jednakże należy zauważyć, że pewne systemy walk polegają na tworzeniu w sobie wewnętrznej siły, energii *chi*, która płynie z woli i wła-

4 Por. W. J. Cynarski (2004), *Teoria i praktyka dalekowschodnich sztuk walki w perspektywie europejskiej*, Rzeszów; W. J. Cynarski (2009), *Badania społeczne dalekowschodnich sztuk walki w Polsce*. W: Z. Dziubiński, K. W. Jankowski [red.], *Kultura fizyczna w społeczeństwie nowoczesnym*, Warszawa, ss. 165-174; D. Olszewski (1995), *Filozofia karate w spotkaniu z chrześcijaństwem*, Lublin.

5 S. Tokarski (1989), *Sztuki walki. Ruchowe formy ekspresji filozofii Wschodu*, Szczecin.

6 W. J. Cynarski (2006), op. cit., 80, 192n.

7 Choi Hong Hi (1983), *Encyclopedia Of Taekwon-do – 15 Volumes. International Taekwon-do Federation*, Canada; Z. Bujak (1993), *Teoretyczne i praktyczne podstawy treningu sportowego taekwon-do. Skrypt dla ćwiczących Taekwon-do ITF*, Biała Podlaska, s. 7.

8 Z. Bujak (1999), *ABC Taekwon-do dla początkujących*, Biała Podlaska, s. 7.

9 Por. A. Szyszko-Bohusz (2003), *Teoria nieśmiertelności genetycznej w relacji do pedagogiki holistycznej oraz dalekowschodnich sztuk walki*. W: W. J. Cynarski, K. Obodyński [red.], *Humanistyczna teoria sztuk i sportów walki – koncepcje i problemy*, Rzeszów, ss. 17-23; W. J. Cynarski (2009), op. cit., s. 167.

dzy drzemiącej w człowieku. Szczególnie takie sztuki walki jak: aikido¹⁰, karate¹¹, kendo, kyudo¹², taekwon-do WTF (World Taekwon-do Federation)¹³, czy nawet taekwon-do ITF w swoich korzeniach¹⁴ odwołują się do technik medytacyjnych bazujących na energii *chi* czy też różnego rodzaju odniesień do sił nadprzyrodzonych. Jak uważa jeden z twórców definicji sztuk walki: „trening walki w połączeniu z praktyką duchową daje Sztukę Walki”¹⁵. Według nauczania Kościoła katolickiego jest to zagrożenie, które wypacza właściwe miejsce Boga w świecie oraz ma negatywny wpływ na kształtowanie właściwego rozwoju duchowego człowieka¹⁶. Wszelkie formy medytacji wschodnich mogą być nośnikami określonej specyfiki życia i światopoglądu¹⁷. Zachęcanie do praktykowania buddyzmu lub innych niechrześcijańskich wierzeń jest pewnym nieporozumieniem i nie może mieć miejsca w sztukach walki¹⁸. M.in. D. Nowicki, psycholog sportu z WTF, zaleca stosowanie medytacji transcendentalnej i medytacji *zen* bez żadnych zastrzeżeń moralnych¹⁹. Jest to niedopuszczalne, ponieważ wzmocnienie energii duchowej bez braku duchowej harmonii i oparcia na Chrystusie może powodować zaburzenia świadomości łącznie z chorobą psychiczną²⁰. Zagrożeniem jest również wszelki relatywizm objawiający się przede wszystkim w ruchu New Age. Również formy odnoszenia się do kultów pogańskich, magii, czy też ekologizmu mogą doprowadzić do oszustwa komercyjnego nurtu „nowej ery”²¹. Jestem zdania, że każdy trener osobiście odpowiadając za kształtowanie charakteru uczestników zajęć powinien zdecydować, czy wartości obce kulturze chrześcijańskiej będą przekazywane uczestnikom zajęć czy też nie.

10 Por. M. Ueshiba (2005), *Budo – Nauki Twórcy Aikido*, Bydgoszcz.

11 Por. R. Murat (2003), *Karate dla początkujących i zaawansowanych*, Warszawa.

12 Por. A. Zwoliński (2009), *Leksykon współczesnych zagrożeń duchowych*, Kraków, ss. 533-544.

13 Por. D. Nowicki (1991), Trening umysłowy. W: T. Tyszka [red.], *Psychologia i sport*, Warszawa, ss. 153-182.

14 Por. J. H. Kwon (1977), *Zen – Kunst der Selbstverteidigung. Taekwon-do – Karate*, Bern-München-Wien.

15 T. Kudła (1999), Znaczenie energii „Ki” w sztuce walki. *Samuraj*, nr 5, s. 8.

16 Katechizm Kościoła Katolickiego (1994), Poznań, 2115-2117.

17 Por. T. Dajczer (1993), *Buddyzm w swej specyfice i odrębności wobec chrześcijaństwa*, Warszawa.

18 Por. W. J. Cynarski (1999), Wiara, etyka a sztuki walki Dalekiego Wschodu w relacji współczesnej. W: Z. Dziubiński [red.], *Wiara a sport*, Warszawa, ss. 207-226; A. Zwoliński (1995), *Sztuka walki – droga wojowników medytacji*, Kraków, ss. 6-27.

19 Por. D. Nowicki (1991), op. cit., ss. 153-182.

20 Por. W. J. Cynarski (2000), *Sztuki walki budo w kulturze Zachodu*, Rzeszów, s. 85.

21 Por. W. J. Cynarski (2004), op. cit., s. 201; J. Kuczyński (1998), *Wstęp do uniwersalizmu. Ogrodnicy świata*, Warszawa, t. I, s. 73; A. L. Zachariasz (2000), *Kulturozofia*, Rzeszów, s. 203-212.

Chciałbym tylko zauważyć, że wielką troskę o właściwy wymiar sportu również w dzisiejszych czasach wyraża Kościół katolicki. Poprzez właściwe przedsięwzięcia, dba o decydujący wpływ na obraz dzisiejszego lobby sportowego i niejednokrotnie jest alternatywą dla współczesnej propozycji globalizacji świata. Wielkiej przemianie ulegają wszelkie dyscypliny sportowe jak również sztuki walki, które w zależności od tradycji oraz osobistego wkładu trenera, przekazują propozycje miejsca człowieka w świecie.

Nie sposób wymienić wszystkich działań jakie poczyniła wspólnota wierzących w Chrystusa dla ukazywania właściwego obrazu człowieka i jego roli w świecie. Przykładem może być wkład w utworzenie Komisji Edukacji Narodowej w 1775 r., która ćwiczeniom fizycznym nadała charakter programowego i celowego działania wychowawczego. Kościół katolicki brał udział w odrodzeniu nowożytnych igrzysk olimpijskich za pośrednictwem dominikanina o. H. Didona, przyjaciela P. De Coubertina, który na posiedzeniu Międzynarodowego Kongresu Olimpijskiego w 1897 r., wygłosił przemówienie na temat licznych korzyści z uprawiania ćwiczeń fizycznych²².

Niezapomniany wkład w wizję człowieka sportu włożył papież Jan Paweł II, który w przesłaniu do organizatorów i uczestników XII Światowych Igrzysk Młodzieży Salezjańskiej w 2001 r. przypomniał słowa Soboru Watykańskiego II: „ćwiczenia i pokazy sportowe (...) przyczyniają się do utrzymania równowagi ducha, jak i do braterskich stosunków między ludźmi wszelkiego stanu, narodowości i różnych ras”²³.

W celu zachowania pozytywnych wartości, Kościół, oprócz zajmowania stanowiska wobec sportu, wskazuje właściwe rozwiązania. Powołuje liczne grono duszpasterzy diecezjalnych i zakonnych w celu realizowania zadania o charakterze sportowo-wychowawczym i sportowo-formacyjnym. Przykładem są organizacje duszpasterskie, które działają w Polsce, m.in. Salezjańska Organizacja Sportowa Rzeczypospolitej Polskiej, Katolickie Stowarzyszenie Sportowe Rzeczypospolitej Polskiej²⁴. Stowarzyszenie Parafiada, oraz inne stowarzyszenia, które dbają o właściwy rozwój szczególnie młodego człowieka.

Ważnym aspektem współczesnego świata są przemiany mające wpływ na kształt wizji człowieka, która powinna wyrażać się poprzez jego religij-

22 Por. Z. Dziubiński (2003), Jana Pawła II filozofia i teologia sportu. W: Z. Dziubiński [red.] *Spoleczny wymiar sportu*, Warszawa, ss. 85-86.

23 Por. Jan Paweł II (2001), Przesłanie do organizatorów i uczestników XII Światowych Igrzysk Młodzieży Salezjańskiej. W: Z. Dziubiński [red.], *Aksjologia sportu*, Warszawa, ss. 6-7.

24 Por. P. Iwanek (1998), Duszpasterstwo sportu. W: R. Kamiński, B. Drożdż [red.], *Duszpasterstwo specjalne*, Lublin, ss. 333-350.

ność oraz zróżnicowanie środowiskowe. W celu uchwycenia odmienności, specyfiki oraz pokazania relacji zachodzących między określonym środowiskiem społecznym a religijnością katolików przeprowadza się badania socjologiczne²⁵. Środowiskiem, którego użyłem jako przykładu badawczego, było miasto Biała Podlaska, w którym od 1978 r. powodzeniem i dużym zainteresowaniem cieszy się sztuka walki taekwon-do ITF. Taekwon-do to sztuka walki wywodząca się z Półwyspu Koreańskiego, gdzie 11 kwietnia 1955 r. gen. Choi Hong Hi, uważany za twórcę taekwon-do, zaproponował nazwę jako nowe określenie koreańskiej narodowej sztuki walki wręcz. Od tego czasu rozpoczęło się rozpowszechnianie taekwon-do prawie w całym świecie. W 1966 r. powstała Międzynarodowa Federacja Taekwondo (International Taekwon-do Federation), która dziś zrzesza ponad sto związków krajowych. W latach siedemdziesiątych dotarła do Polski, gdzie do dnia dzisiejszego trwa jej rozwój²⁶.

Znaczenie religii w życiu współczesnego człowieka

Religijność sportowców, którą przedstawię w niniejszym artykule obejmuje zewnętrzne i wewnętrzne akty człowieka i ściśle wiąże się z pojęciem religii. Czym jest religia? Na to pytanie nie można dać wyczerpującej odpowiedzi. Jest to spowodowane tym, iż nie ma jednej określonej wizji człowieka i całej rzeczywistości. W związku z zaistniałym faktem istnieje wiele teorii religii, tak jak są różne teorie człowieka i całej rzeczywistości²⁷. Religię możemy postrzegać w następujących aspektach:

- jako fakt ontyczny, czyli pewien sposób istnienia człowieka i jego relacji do Boga,
- jako akt religijny, zjawisko religijne, fenomen religii,
- jako akty psychiczne, czyli formy ludzkiej świadomości, która obejmuje różne przeżycia psychiczne. Psychologu interesuje spójność religijna, która sprowadza się do subiektywnego odniesienia jednostki do rzeczywistości opisywanej i wyjaśnianej w religii. Droga do tej spójności jest bardzo złożona oraz uwarunkowana całą dynamiką rozwoju psychologicznego i dojrzewania człowieka²⁸,

25 Por. E. Jarmoch (1986), *Uwarunkowania środowiskowe religijności parafii Podwyższenia Św. Krzyża w Łukowie*, Warszawa, s. 4.

26 Por. Z. Bujak (1993), *Teoretyczne i praktyczne podstawy treningu sportowego taekwon-do. Skrypt dla ćwiczących Taekwon-do ITF*, Biała Podlaska; S. Bylina, (2008), *Zarys historii sztuki walki taekwon-do*, *Polish Journal of Sport and Tourism*, t. 15, nr 3, ss. 102-111; Choi Hong Hi (1983), *Encyklopedia Of Taekwon-do – 15 Volumes. International Taekwon-do Federation*, Canada; Choi Jung Hwa, A. Bryl (1990), *Taekwon-do. Koreańska sztuka Samoobrony*, Wrocław.

27 Por. Z. J. Zdybicka (1992), *Religia i religioznawstwo*, Lublin, ss. 16-17.

28 Por. W. Chaim (1991), *Psychologiczna analiza religijności niespójnej*, Lublin, s. 7.

- jako fakt społeczno-kulturowy, na który składają się: a) system głoszonych prawd (doktryn); b) kult, czyli sposób nawiązywania i utrzymywania kontaktu z bóstwem; c) moralność i obyczajowość religijna, czyli zespół norm postępowania; d) instytucje społeczne (kościół, wspólnoty religijne), które określają i przekazują doktrynę, zasady religijne oraz nawołują do sprawowania kultu.

Socjologowie określają religię w takich kategoriach jak „przeżycie tego co święte”, „rzeczywistość pozaempiryczna”, „nadprzyrodzona”, „transcendentalne”, „Bóg” Wspólnym elementem wszystkich religii jest wiara w inną rzeczywistość, określoną jako świętą w odróżnieniu od rzeczywistości świeckiej²⁹ W rzeczywistości takiej racjonalnej wiary może rozwijać się wiara religijna, która jest oparta na wiarygodnym osobowym świadectwie bezpośredniego lub pośredniego dialogu z Bogiem. Dlatego właśnie papież Jan Paweł II w swojej encyklice *Fides et ratio* zauważa, iż każdy człowiek jako istota szukająca prawdy, jest także tym, którego życie opiera się na wierze³⁰.

Rozpatrując zjawisko wiary i wierzeń, należy zwrócić uwagę na fakt, iż są to dwa podstawowe parametry religijności, jednakże w studiach nad religijnością nie zawsze dostatecznie odróżniane. „Wiara” należy do „globalnych wyznań wiary”, zaś „wierzenia” można utożsamić z „ideologią religijną”³¹. Wiara to nieodłączny element życia chrześcijańskiego³². Postawa wiary jest także osobowym stylem zajmowania pozycji życiowej i czynnego współuczestnictwa w innych zdarzeniach życiowych z poczuciem zaufania w racjonalność norm moralnych i z przekonaniem o pierwotnej wartości życia i jego możliwości rozwojowych³³

Materiał i metody badań

Badania nad poziomem religijności wśród młodzieży przeprowadzono w pięciu klubach taekwon-do funkcjonujących na terenie miasta Biała Podlaska. Zdecydowaną większość spośród badanych adeptów tej sztuki walki stanowili mężczyźni (87,7%). Kobiety uczestniczące w zajęciach stanowiły 12,3% respondentów. Struktura wieku badanych uwidacznia przewagę

29 Por. J. Mariański (1991), *Religijność w procesie przemian*, Warszawa, s. 17.

30 Por. Jan Paweł II (1998), Encyklika „*Fides et ratio*”. O relacjach między wiarą a rozumem, *L'Osservatore Romano*, nr 11, p. 31.

31 Por. W. Piwowarski (1999), Postawy wobec wiary. W: W. Zdaniewicz i T. Zembrzuski [red.], *Postawy społeczno-religijne mieszkańców archidiecezji katowickiej*, Katowice, s. 13.

32 Por. E. Jarmoch (2001), Globalne postawy Polaków wobec religii. W: W. Zdaniewicz [red.], *Religijność Polaków 1991-1998*, Warszawa, s. 16.

33 Por. S. Bylina (2008), Postawy moralne w świadomości młodzieży, *Wiadomości Diecezjalne Siedleckie*, nr 1, ss. 43-51; S. Bylina (2009), Świadomość moralna z punktu widzenia kościoła katolickiego i cechy osobowości młodzieży uprawiającej taekwon-do, *Polish Journal of Sport and Tourism*, t. 6, ss. 121-128.

osób studiujących (70,3%) nad uczącymi się (29,7%). Badania przeprowadzono przy wykorzystaniu metody sondażu diagnostycznego, techniką ankiety audytoryjnej. Podstawowym materiałem źródłowym dotyczącym postawy religijnej badanej młodzieży trenującej taekwon-do w Białej Podlaskiej był kwestionariusz, w całości złożony z 58 pytań. Spośród 115 zebranych ankiet, uznano przydatność 111, które zostały poddane analizie.

Wyniki badań

Analizę podstawowych wskaźników religijności indywidualnej rozpocznę od przedstawienia danych o samoidentyfikacji religijnej, które stanowią ogólny i przybliżony obraz znaczenia i roli religii w życiu każdego młodego uczestnika zajęć taekwon-do³⁴. Jak wykazały badania autodeklaracji wiary młodzieży z Białej Podlaskiej, poziom wiary jest wysoki i zróżnicowany w zależności od płci ankietowanych. 78,4% członków sekcji taekwon-do deklaruje się w jako wierzący, przekonanych o swojej głębokiej wierze jest 13,5% ankietowanych, zaś po 3,6% to osoby niezdecydowane bądź obojętne. Wyższy wskaźnik postawy wiary uzyskały kobiety, które w 94,1% uważają się za wierzące lub głęboko wierzące. Mężczyźni zaś są wierzący w 77,7% i głęboko wierzący w 13,9%. Tylko jedna ankietowana stwierdziła, że jest obojętna religijnie, co stanowi 5,9% badanych. Wśród badanych mężczyzn 4,3% uważa się za niezdecydowanych, a 3,1% za obojętnych religijnie. Do ateizmu przyznał się jeden mężczyzna, co stanowi 0,9% ankietowanych.

Aby przekonać się w jakim stopniu uczestnicy zajęć taekwon-do cenią wartość religii, postawiłem pytanie: „Jakie znaczenie ma dla Ciebie religia?”, Dla 45,3% ankietowanych religia ma duże a dla 20,8% ogółu badanych bardzo duże znaczenie. Nieznaczna ilość uczestników sekcji taekwon-do wzięła pod uwagę odpowiedzi: żadne (3,6%), małe (1,9) i bardzo małe (0,9%). Na zadane pytanie nie umiało udzielić odpowiedzi 10,9% respondentów, co wskazuje na stosunkowo dużą nieświadomość odnośnie roli religii w życiu młodego człowieka.

Praktyki religijne są najbardziej widocznym przejawem akceptacji wiary w Boga³⁵. Definiując praktyki religijne stwierdza się, że są to czynności, zachowania religijne nakazane lub zalecane przez Kościół³⁶. Mając charakter indywidualny i zbiorowy, praktyki religijne są kształtowane przez uznanie rzeczywistości sacrum³⁷

34 Por. E. Jarmoch (2000), op. cit., s. 386.

35 Por. J. Mariański (1991), *Kondycja religijna i moralna młodych Polaków*, Kraków, s. 33.

36 Por. W. Piwowarski (2002), *Praktyki religijne*. W: S. Zaręba, T. Zembrzuski [red.], *Postawy społeczno-religijne mieszkańców archidiecezji Łódzkiej*, Łódź, s. 47.

37 Por. J. Mariański (1993), *Obowiązkowe praktyki religijne*. W: L. Adamczuk i W. Zdaniewicz [red.], *Religijność Polaków 1991*, Warszawa, s. 70.

Socjolog religii G. Le Bras przyjmuje podział praktyk religijnych na:

- obowiązkowe, w których wyróżnia się praktyki jednorazowe oraz regularne i nieregularne obowiązki religijne,
- praktyki pobożne, zalecane przez Kościół lub wytwarzane samorzutnie w konkretnych środowiskach katolików³⁸.

Pierwsze pytanie dotyczyło pierwszego przykazania kościelnego: „w niedzielę i święta we Mszy św. nabożnie uczestniczyć”, a w szczególności dotyczyło uczestnictwa w Eucharystii³⁹ „Eucharystię otrzymał Kościół od Chrystusa (...) jako dar najwyższy, (...) jako dar Jego dzieła zbawienia”⁴⁰. Papież Jan Paweł II mówił: „Chciałbym zatem raz jeszcze przypomnieć, podobnie jak to uczyniłem w liście apostołskim *Dies Domini*, że udział w Eucharystii powinien naprawdę być dla każdego ochrzczonego sercem niedzielą”⁴¹.

Ankietowani stwierdzili, że regularnie w każdą niedzielę we Mszy świętej uczestniczy 19% badanych. Prawie w każdą niedzielę w Eucharystii bierze udział 41,4% ankietowanych. Raz lub dwa razy w miesiącu swoją obecność zadeklarowało 11,7% ogółu badanych. Uczestnictwo wyłącznie w wielkie święta uczestnictwo deklaruje 9,9% ogółu badanych uczestników sekcji taekwon-do. Swoja dezaprobatę do takiej formy udziału w życiu Wspólnoty Kościoła wyraziły 2 osoby, co korespondowało z wynikami samoidentyfikacji religijnej.

Poziom praktyk niedzielnych młodzieży uprawiającej taekwon-do jest znacznie niższy od tego, jaki ustalono w sondażu ogólnopolskim w latach dziewięćdziesiątych. Średnie wyniki z lat 1989 – 1999 przedstawiały się następująco: wierzący i praktykujący regularnie w każdą niedzielę – 55% badanych, wierzący i praktykujący nieregularnie 1 – 2 razy w miesiącu 18%, kilka razy w roku 19%, w ogóle nie praktykujący 8%⁴². Badania przeprowadzone zaś według ankiety europejskiej wykazały, że w Polsce wskaźnik praktyk niedzielnych był najwyższy w Europie i wynosił 65,3% w każdą niedzielę, 17,7% raz w miesiącu, 9,2% z okazji wielkich świąt i 7,8% wcale⁴³.

Udział katolików we Mszy św. uwarunkowany jest wszelakimi normami kościelnymi i religijnymi, dlatego też normy oceniane są z różnych punktów widzenia. Bardzo dużo zależy od motywacji. Im większa jest motywacja

38 Por. E. Jarmoch (1986), op. cit., s. 217.

39 Por. A. Smoleń (1995), Sakramenty święte i modlitwa – niedoceniane środki wychowania moralnego w sporcie. W: Z. Dziubiński [red.], *Kościół a sport*, Warszawa, s. 284.

40 Jan Paweł II (2003), *Encyklika „Ecclesia de Eucharistia” O Eucharystii w życiu Kościoła*, Pallottinum, 11.

41 Jan Paweł II (2002), *List Apostolski „Dies Domini” O świętowaniu niedzieli*, Pallottinum, 35.

42 Por. J. Mariański (2001), *Niedzielne i wielkanocne praktyki religijne*. W: W. Zdaniewicz [red.], *Religijność Polaków 1989-1999*, Warszawa, s. 86.

43 Por. J. Mariański (2001), *Obowiązkowe i nieobowiązkowe praktyki religijne*. W: W. Zdaniewicz [red.], *Postawy społeczno-religijne diecezjan tarnowskich*, Warszawa, s. 36.

religijna, tym bardziej zwiększa się szansa na kontynuację danej praktyki⁴⁴. Zapytałem młodzież, jakimi motywami kieruje się uczestnicząc we Mszy św.? Największy odsetek badanych (36% ogółu ankietowanych) kieruje się spełnieniem nakazu sumienia. Kolejną wartością jest przeżycie religijne – 23,2%. 14,6% młodzieży kieruje się wypełnieniem obowiązku wobec Kościoła. Podobną liczbę odpowiedzi odnotowałem w kategorii: dostosowanie się do wymagań rodziny i dostosowania się do ogólnego zwyczaju. Tak odpowiedziało po 7,5% wszystkich respondentów. Niewielki odsetek badanych (3,7%) nie potrafiło odpowiedzieć na zadane pytanie. Badania ogólnopolskie przeprowadzone przez Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego SAC w 2008 r. na podstawie liczenia wiernych obecnych w kościele na mszy św. wskazuje na 40,4% udział wiernych. Natomiast latach 1992-2008 utrzymywało się na poziomie 40-48%⁴⁵.

Z sakramentem Eucharystii bardzo ściśle związany jest sakrament pokuty, który dotyczy przebaczenia grzechów popełnionych po chrzcie⁴⁶. Jest indywidualną drogą do pojednania z Bogiem. Ci, którzy przystępują do tego sakramentu, otrzymują przebaczenie i dostępują pojednania z Kościołem, gdyż grzesząc zadali ranę⁴⁷. Do szczególnego przeciwdziałania kryzysowi świadomości grzechu, występującego we współczesnej kulturze nawołuje Jan Paweł II, który w posynodalnej adhortacji *Reconciliatio et paenitentia* wzywa i zachęca do praktyki Sakramentu pojednania. Z tej racji zadałem pytanie dotyczące częstotliwości przystępowania do sakramentu pojednania. Respondenci stwierdzili, że około raz w miesiącu do sakramentu pokuty przystępuje 9,9% badanych. Kilka razy w roku 59,5% ogółu badanych. Raz w roku oraz co parę lat swoje uczestnictwo w sakramencie pokuty zadeklarowało 16,1% ankietowanych. Od spowiedzi przed otrzymaniem sakramentu Komunii św. nie spowiadała się jedna badana. Jeden ankietowany zadeklarował, że wcale nie przystępował do sakramentu pokuty.

Kolejnym istotnym elementem jest przystępowanie do Komunii św. Dzięki Komunii eucharystycznej Kościół jest w równym stopniu umocniony w swojej jedności ciała Chrystusa⁴⁸. Jezus w Komunii św. łączy ze sobą w szczególny sposób wszystkich jej uczestników i oddając im siebie jako „Pokarm i Napój”, daje im udział w swojej zbawczej obecności⁴⁹. Wskaźnik przystępowania do Komunii św. przedstawia się następująco: najwięcej młodzieży przystąpiło do Komunii św. przed paroma miesiącami (25%) i w

44 Por. E. Jarmoch (1998), *Religijność żołnierzy zasadniczej i zawodowej służby wojskowej w warunkach przemian systemowych*, Warszawa, s. 264.

45 Por. <http://www.iskk.ecclesia.org.pl/praktyki-niedzielne.htm> z dnia 23.11.2009.

46 Por. *Katechizm Kościoła Katolickiego* (1994), op. cit., 2042.

47 Por. *Kodeks Prawa Kanonicznego* (1981), Poznań, 11.

48 Por. Jan Paweł II (2003), op. cit., 23.

49 Por. B. Testa (1998), *Sakramenty Kościoła*, Poznań, s. 203.

ostatnim miesiącu (22,1% badanych). W okresie Wielkanocy do Komunii św. przystąpiło 17% badanych. Liczba regularnie przyjmujących Ciało Chrystusa stanowi 16,2% wszystkich respondentów. 9% zadeklarowało przystąpienie do sakramentu przed rokiem, a 9,9% przed kilkoma laty. Jeden respondent przyznał się, że od czasów dzieciństwa nie przystąpił do Komunii św. Z badań ogólnopolskich z 2009 r. wynika, że 15,3% ankietowanych regularnie przystępuje do Komunii św. Liczba w latach 1992-2008 utrzymuje się w granicach 13-19% badanych⁵⁰.

Kolejnym zagadnieniem, była modlitwa i jej znaczenie w życiu młodego człowieka. Według adhortacji apostolskiej *Familiaris consortio*, „modlitwa stanowi istotną część życia chrześcijańskiego, ujmowanego w jego integralności i w tym, co stanowi jego centrum, co więcej, jest częścią naszego człowieczeństwa”⁵¹. „Modlitwa jest wzniesieniem duszy do Boga lub prośbą skierowaną do Niego o stosowne dobra”⁵². Przestrzeganie modlitwy lub jej zaniechanie jest znakiem żywotności lub upadku życia chrześcijańskiego⁵³. Jak wykazały badania, zdecydowanie największa grupa ankietowanych (45% ogółu) uznało, że modli się codziennie. Swój nieregularny kontakt z Bogiem deklaruje 16,3% respondentów, a bardzo rzadki 13,5%. Co kilka dni modli się 9,9% młodzieży, a w niedzielę i święta 4,5% ankietowanych.

Oдноśnie wskaźnika modlitwy indywidualnej w życiu młodzieży polskiej, z badań przeprowadzonych w 1998 r. wynikało, że 34,4% modli się codziennie, 16,1% co kilka dni, w niedzielę 1,3%, od czasu do czasu 16,8%, tylko w ważniejszych sytuacjach życiowych 7,3%, bardzo rzadko 9,1%, wcale 12,4%⁵⁴. Jak pisał A. Lapple: „Modlenie się oznacza dla człowieka całkiem konkretne zdążanie do Boga. Historia modlitwy każdego człowieka jest zabarwiona jego indywidualnymi wznoszeniami i upadkami życiowymi, pełna szczęścia bądź obciążona doświadczeniami, wstrząsami i tragediami, także dziejowymi”⁵⁵. Właśnie w tym kontekście zapytałem każdego z taekwon-doków: jakie znaczenie ma modlitwa w jego życiu, jaką odgrywa rolę?

Ankietowani w większości stwierdzili w odpowiedzi, że modlitwa odgrywa w ich życiu dużą rolę. Takiego zdania było 55,8% wszystkich uczestników sekcji taekwon-do. Kolejną grupę badanych, liczącą 26,2%, stanowią ci, którzy nie umieli odpowiedzieć w żaden sposób na postawione pytanie.

50 Por. <http://www.iskk.ecclesia.org.pl/praktyki-niedzielne.htm> z dnia 23.11.2009.

51 Jan Paweł II (1996), Posynodalna adhortacja apostolska „*Familiaris consortio*” O zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym. W: *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, Kraków, 62.

52 *Katechizm Kościoła Katolickiego* (1994), op. cit., 2559.

53 Por. J. Mariański (2001), *Praktyki religijne o charakterze pobożnościowym*. W: W. Zdaniewicz [red.], *Religijność Polaków 1989-1999*, Warszawa, s. 109.

54 Por. J. Mariański (2002), *Praktyki religijne*. W: S. Zaręba, T. Zembrzusi [red.], *Postawy społeczno-religijne mieszkańców archidiecezji Łódzkiej*, Łódź, s. 229.

55 A. Lapple (1999), *W kręgu Katechizmu Kościoła Katolickiego*, Wrocław, s. 442.

Niewielką troskę o kontakt z Bogiem deklaruje 15,3% badanych. Brak zainteresowania modlitwą wskazuje 2,7% respondentów.

Podsumowanie

Na doświadczenie religijne ma wpływ wiara, która inicjując, przenikając i ożywiając umożliwia człowiekowi przekroczenie tego, co jest zmysłowe⁵⁶. Jednakże doświadczenie religijne musi być autentycznym, jak mówił Jan Paweł II, pozbawionym infantylizmu, dojrzałym, wielkodusznym przyjęciem wyłącznie Boga, który zaspokaja potrzebę globalnego sensu życia i pozwala odpowiedzialnie działać na rzecz lepszego społeczeństwa⁵⁷

Zewnętrznym przejawem postaw religijnych młodych ludzi jest poszanowanie i przeżywanie własnej religijności. Różnorodność postaw i ich zasięg świadczą o przeobrażeniach jakie w nich zachodzą⁵⁸. Szczególnie godny uwagi jest wiek respondentów, gdyż jest to czas tzw. „burzy i naporu” u młodego pokolenia, w którym następuje ustosunkowanie się do religii⁵⁹

Analiza wyników badań stanu religijnego respondentów, wskazuje na wysoki poziom samoidentyfikacji religijnej. 91,9% uważa się za osoby wierzące, w tym 13,5% za głęboko wierzące. Niewielka część jest niezdecydowana (3,6%) i obojętna (3,6%). Jedna osoba zadeklarowała się jako ateista, co stanowi 0,9% badanych. Można zauważyć znaczne zainteresowanie młodzieży sprawami religii i wiary. 45,3% respondentów uważa rolę religii w ich życiu za dużą, a 20,8% za bardzo dużą. Wiara dla 64,9% taekwondoków jest istotną częścią ich życia.

Pewne różnice dostrzegłem w parametrach praktyk religijnych. Nie wszystkie praktyki spełniane są w tym samym stopniu. Biorąc pod uwagę uczestnictwo we Mszy św. w każdą niedzielę, daje się zauważyć jego niski wskaźnik (19% ogółu). Natomiast prawie w każdą niedzielę uczestniczy w mszy 41,4% badanych. Odnośnie wskaźników paschantes i dominikantes, można zauważyć podobne wyniki na przestrzeni roku. 82,9% młodzieży przynajmniej raz w roku przystępuje do sakramentu pokuty, a 89,2% przyjmuje Komunię św. Do uczestnictwa w liturgii niedzielnej motywuje ankietowanych spełnianie nakazu sumienia (36%) i chęć przeżycia religijnego (23,2%). Badani uczestnicy sekcji taekwon-do w większości (55,8%) przypisują modlitwie ważną rolę w ich życiu oraz w dużej części (45%) uczestniczą w modlitwie codzien-

56 Por. E. Jarmoch (2001), Doświadczenie religijne. W: W. Zdaniewicz [red.], *Religijność Polaków 1991-1998*, Warszawa, s. 31.

57 Por. Jan Paweł II (1999), Świadczyć o Bogu Ojcu – chrześcijańska odpowiedź na ateizm, *L'Osservatore Romano*, nr 7 (214), s. 50.

58 Por. E. Jarmoch (1998), op. cit., s. 192.

59 Por. J. Makselon (1995), *Dynamika religijności. Psychologia dla teologów*, Kraków, s. 291.

nie. Ogólny wskaźnik praktyk, wskazuje na dobre uczestnictwo w skali roku, dość małe zaś w skali tygodnia i miesiąca.

Jak wykazują powyższe wyniki, uczestnicy zajęć taekwon-do na terenie miasta Biała Podlaska posiadają wykrystalizowany pogląd, dotyczący postaw wobec wartości religijnych. Podczas przeprowadzanych badań, jak również osobistego 19-letniego kontaktu z tą sztuką walki, nie zauważyłem tendencji zmierzających do realizowania filozofii Dalekiego Wschodu, która może być zagrożeniem w kwestii właściwego rozumienia nauczania Kościoła katolickiego. Oczywiście charakterystyka taekwon-do nie wyklucza istnienia pewnych nadużyć w tej kwestii w innych sztukach walki jak i w samym taekwon-do. Jednak należy zauważyć, że zależy to od osobistego zaangażowania trenera oraz od wprowadzania tzw. form filozofii Wschodu charakterystycznych dla poszczególnych sztuk walki.

Życie każdego człowieka rozpoczyna się w konkretnym środowisku i otoczeniu najbliższych osób. Szczególnym darem, jakiego może udzielić najbliższa osoba, jest przykład życia religijnego. Każdy z nas indywidualnie tworzy relację z Bogiem. Jednakże to, w jaki sposób to czyni, jest niejednokrotnie zauważalne na zewnątrz w postawie religijnej. W czasach, kiedy człowiek dąży do wąsko rozumianej specjalizacji oraz izoluje się od drugiego człowieka, ciężko jest spotkać tego, który nas szuka – Boga. Świat, jaki nas otacza, stara się bazować na wartościach, które szybko przemijają i kończą się w momencie rozczarowania bądź chwili kiedy każdy zada sobie ponownie pytanie, jaki jest sens danego postępowania. Postawa osoby wierzącej, która zadaje sobie pytania o sens życia oraz konsekwencje wyborów, wychodzi naprzeciw wszelkim zagrożeniom jakie przynosi nam globalizacja. Postawa otwartości na kwestie religijności, która może być traktowana jako szansa i pełny obraz tego, do czego zmierzam, niejednokrotnie jest wyzwaniem dla każdego z nas.